

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 – Στο δρόμο για το σχολείο

Ενδεικτική διάρκεια: 8-10 διδακτικές ώρες

Στόχοι της ενότητας

- Προφορικός λόγος
- Φωνολογική συνειδητοποίηση – Προφορική κατάτμηση λέξεων σε συλλαβές
- Εξοικείωση με τον Πίνακα Αυτοαξιολόγησης

Ο **προοργανωτής** αυτής της ενότητας αποτελεί αφορμή για: α) την ανάπτυξη διαλόγου μέσα στην τάξη σχετικά με τα γεγονότα και τις καταστάσεις που παρουσιάζονται στην εικόνα και τη σύνδεσή τους με βιώματα των παιδιών, β) την καλλιέργεια της φαντασίας (μπαίνω στη θέση κάποιου και φαντάζομαι τι θα έλεγε), και γ) την κατανόηση της σημασίας των πολλαπλών γραπτών μηνυμάτων του περιβάλλοντος. Η παρουσία των τεσσάρων βασικών ηρώων στην εικόνα έχει ως στόχο να τους εισαγάγει ομαλά στην πλοκή της ιστορίας που εκτυλίσσεται στο πρώτο τεύχος του βιβλίου. Οι ερωτήσεις σχετικά με την εικόνα είναι ενδεικτικές της επεξεργασίας που μπορούμε να κάνουμε στην τάξη, την οποία προσαρμόζουμε στις ανάγκες των παιδιών.

1 Το πρώτο διαλογικό κείμενο, που αφορά την έναρξη της σχολικής χρονιάς και το οποίο, ανάλογα με το επίπεδο και τις ανάγκες της τάξης, *μπορεί να διαβαστεί είτε από τα παιδιά είτε από τον εκπαιδευτικό*, αποτελεί αφορμή για ένα πρώτο **προφορικό παιχνίδι φωνολογικής συνειδητοποίησης-επίγνωσης** (κατάτμηση λέξεων σε συλλαβές), το οποίο συνεχίζεται στην τάξη. Οι λέξεις που προτείνονται είναι ενδεικτικές. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει και άλλες.

2 Στο σημείο αυτό ζητείται από τους μαθητές να διαβάσουν **ρυθμικά** το ποίημα, χωρίζοντας ουσιαστικά τις λέξεις σε συλλαβές. Αν το κρίνει σκόπιμο, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να αποστηθίσουν το ποίημα.

3 Το δεύτερο παιχνίδι, εκτός από την κατάτμηση των λέξεων σε συλλαβές, εξασκεί τα παιδιά στον εντοπισμό **της τελευταίας και της πρώτης συλλαβής μιας λέξης (φωνολογική συνειδητοποίηση-επίγνωση)**. Ο εκπαιδευτικός *μπορεί να διαβάσει αυτός στην τάξη το αντίστοιχο κείμενο*, τονίζοντας ιδιαίτερα τις συγκεκριμένες συλλαβές. Η χρήση έντονων γραμμάτων ευνοεί εξάλλου τον εντοπισμό αυτών των συλλαβών από τα παιδιά. Οι ερωτήσεις αποσκοπούν στην κατανόηση του κειμένου και καλλιεργούν την ικανότητα των παιδιών να εξαγάγουν κανόνες (τους κανόνες του παιχνιδιού). Έχει ενδιαφέρον να συζητηθεί, με αφορμή και την αντίστοιχη ερώτηση, η συμπεριφορά μας σε μια συνομιλία, κατά την οποία περιμένουμε τη σειρά μας για να μιλήσουμε, δε διακόπτουμε τους συνομιλητές μας και δεν τους παίρνουμε τη σειρά. Το παιχνίδι αυτό μπορεί να παιχτεί προφορικά στην τάξη. Με την **άσκηση 1** του Τετραδίου Εργασιών (Τ.Ε.) τα παιδιά εξασκούνται περαιτέρω στην ταύτιση της τελικής συλλαβής μιας λέξης με την αρχική μιας άλλης.

4 Ο εκπαιδευτικός *μπορεί να διαβάσει στην τάξη το ποίημα «Δε μ' ακούς»*, να συζητήσει στη συνέχεια με τα παιδιά για τις εικόνες που περιγράφει (τρύγος, όργωμα, πρωτοβρόχια, έναρξη σχολικής χρονιάς) και να τους ζητήσει να εκφραστούν ελεύθερα ζωγραφίζοντας με αφορμή το ποίημα. Εδώ εισάγεται και η ιδέα της συνεργασίας (ομαδική ζωγραφιά), αλλά ο εκπαιδευτικός θα κρίνει αν και πώς θα δουλέψει αυτή την πρόταση στην τάξη.

5 Η προτεινόμενη δραστηριότητα βοηθά στην **εξοικείωση των παιδιών με πραγματικά γραπτά μηνύματα του περιβάλλοντος**. Η ικανότητα των παιδιών να αναγνωρίζουν τα γραπτά μηνύματα του περιβάλλοντος από τη συνολική μορφή τους είναι πολύ σημαντική, γιατί τα βοηθά να προσαρμόζουν τον τρόπο με τον οποίο θα αναζητήσουν σε αυτά πληροφορίες. Είναι επίσης σημαντικό να ζητούμε από τα παιδιά να αιτιολογούν τις απαντήσεις τους, αφού έτσι τα οδηγούμε στον εντοπισμό των χαρακτηριστικών που διαφοροποιούν αυτά τα μηνύματα το ένα από το άλλο. Η ερώτηση σχετικά με τα γραπτά μηνύματα που τα παιδιά συναντούν στη διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο συνδέει αυτή την ενότητα με τα βιώματα των παιδιών. Η προτροπή να τα παρατηρήσουν την επόμενη μέρα, αν δεν τα θυμούνται, **στοχεύει στην καλλιέργεια της ικανότητάς τους να αντλούν πληροφορίες από το περιβάλλον τους** (ενεργοί πολίτες). Ανάλογα με το πού βρίσκεται το σχολείο (πόλη, απομονωμένο χωριό κτλ.), τα παιδιά είναι περισσότερο ή λιγότερο εξοικειωμένα με κάποια από αυτά τα μηνύματα (π.χ. ταμπέλες δρόμων κτλ.). Στόχος του εκπαιδευτικού είναι να βοηθήσει τα παιδιά και να τα οδηγήσει στην κατανόηση του νοήματος οποιουδήποτε γραπτού μηνύματος μέσω της δημιουργίας υποθέσεων (Πρόκειται για... γιατί λέει... άρα είναι...). Η **άσκηση 2** στο Τ.Ε. ζητά επίσης από τα παιδιά να αναγνωρίσουν γραπτά μηνύματα εντοπίζοντας τα χαρακτηριστικά τους και να αιτιολογήσουν την απάντησή τους δείχνοντας τα στοιχεία στα οποία βασίστηκαν. Επιπλέον, τα οδηγεί σε μια πρώτη παραγωγή γραπτού λόγου.

6 Το κείμενο του Τζάνι Ροντάρι μπορεί να *διαβαστεί από τα ίδια τα παιδιά ή από τον εκπαιδευτικό*. Οι σχετικές ερωτήσεις βοηθούν στην **κατανόηση** του κειμένου και παροτρύνουν τα παιδιά να το **αναδιηγηθούν**, συμβάλλοντας παράλληλα στην **καλλιέργεια της φαντασίας** τους.

7 Στο σημείο αυτό η αποδόμηση των λέξεων οδηγεί με παιγνιώδη τρόπο στην **εξάσκηση της φωνολογικής συνειδητοποίησης-επίγνωσης**. Πρόκειται απλά για μια διαφορετική μορφή των προηγούμενων ασκήσεων προφορικής κατάτμησης των λέξεων.

Επιπλέον, αποτελεί άσκηση αντιγραφής η οποία έχει νόημα για τα παιδιά (εφόσον αντιγράφοντας ανακαλύπτουν). Η **άσκηση [3]** του Τ.Ε. ζητά από τα παιδιά να χωρίσουν τα ίδια λέξεις σε συλλαβές. Η αποδόμηση εδώ έχει ως στόχο να κινητοποιήσει τα παιδιά, στα οποία αρέσει να παίζουν με τα λάθη. Ο μηχανισμός συλλαβισμού και αποδόμησης, ο οποίος αναλύεται στην εκφώνηση της **άσκησης [3]**, μπορεί να δουλευτεί στην τάξη με πολλά παραδείγματα. Η κατάκτηση της προφορικής κατάτμησης των λέξεων σε συλλαβές αποτελεί προϋπόθεση για το **συλλαβισμό** (χώρισμα μιας λέξης στο τέλος της γραμμής), που αποτελεί **δεξιότητα του γραπτού λόγου** και προσεγγίζεται στις ενότητες 5, 6 και 12. Στην **άσκηση [4]** τα παιδιά καλούνται να δομήσουν μια αποδομημένη πρόταση. Πρόκειται για μια πρώτη **διαισθητική προσέγγιση του ρόλου των λέξεων** μέσα σε μια πρόταση.

8 Η τελευταία δραστηριότητα έχει ως στόχο **την ανάγνωση και την αντιγραφή των λέξεων, καθώς επίσης την εμπέδωση της ορθογραφίας τους**. Η ερώτηση στο τέλος αποσκοπεί στην **καλλιέργεια του προφορικού λόγου**. Ταυτόχρονα αποτελεί αφορμή για να γίνει συζήτηση στην τάξη για τα μέσα μεταφοράς. Το ποίημα «Ο σιδηρόδρομος» συνδέεται με τη θεματική της υποενότητας 8 (μέσα μεταφοράς) και μπορεί να διαβαστεί στην τάξη από τα παιδιά.

 Η εξοικείωση με τον Πίνακα Αυτοαξιολόγησης (Π.Α.) του Τ.Ε. γίνεται με βάση τις οδηγίες του εισαγωγικού κεφαλαίου του Βιβλίου Δασκάλου.

Ενδεικτική κατανομή του χρόνου:

Προοργανωτής		1 ώρα
1 2 3 Τ.Ε. 1		3 ώρες
4		1 ώρα
5 Τ.Ε. 2		1 ώρα
6 7 8 Τ.Ε. 3 4 Π.Α.		3 ώρες
Ανθολόγιο Κλοντ Γκούτμαν, <i>Η πρώτη μέρα στο σχολείο</i>		1 ώρα

Βλέπε επίσης...

- ▶ G. Solotareff, *Φθινοπωρινές ιστορίες*, Μεταίχμιο
- ▶ Γαλάτεια Σουρέλη, «Το πρωτοβρόχι», από το βιβλίο *Ντο-ρε-μί κι ένα σκυλί*, Ψυχογιός, Αθήνα, 1988
- ▶ Δέσποινα Στίκα, *Άλφα, Βήτα Κόψε Πίτα*, Gutenberg, Αθήνα, 2004
- ▶ Θέτη Χορτιάτη, *Παραμυθοαλφαβήτα*, Άγκυρα, Αθήνα, 2001
- ▶ Θέτη Χορτιάτη, *Λεξοσκανταλιές*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2002

Ενδιαφέροντες ψηφιακοί δίσκοι – CDs

Μαρίζα Κωχ, «Παιχνιδοτραγουδά»

Μαρίζα Κωχ, «Τα χρωματιστά τραγούδια»

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 – Με το «σεις» και με το «σας»

Ενδεικτική διάρκεια: 8-10 διδακτικές ώρες

Στόχοι της ενότητας

- Διάκριση επιπέδων ύφους
- Χρήση πληθυντικού ευγενείας
- Επεξεργασία διαλογικού κειμένου
- Διάκριση των λέξεων σε μονοσύλλαβες, δισύλλαβες, τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες
- Θέση και ρόλος του τόνου στις λέξεις

Ο **προοργανωτής** έχει ως στόχο **να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά το διαφορετικό επίπεδο ύφους** αλλά και την αποτελεσματικότητα της χρήσης του κατάλληλου ύφους (π.χ. ο ενήλικος αντιδρά θετικά, όταν το παιδί τού απευθύνει το λόγο με ευγένεια), το οποίο υπαγορεύεται από διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας. Στην παρούσα ενότητα προσεγγίζεται η λειτουργικότητα του επιπέδου ύφους στον **προφορικό λόγο**, ενώ η λειτουργικότητά του στο **γραπτό λόγο** εξετάζεται στην